

Осадча Лариса Василівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
професор кафедри філософської антропології,
філософії культури та культурології
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0000-0003-0797-2788
l.v.osadcha@udu.edu.ua*

ТІЛО ЯК ОБ'ЄКТ ДИСЦИПЛІНУВАННЯ ТА КОНСЬЮМЕРИЗАЦІЇ У МОДЕРНУ ЕПОХУ

У статті аналізуються етапи формування дискурсу тілесності у модерній європейській культурі. Мета статті – окреслити взаємозв'язок між медико-анатомічним, владно-дисциплінарним та економіко-консьюмериським контекстами публічного оприявлення приватних проявів тілесності. У модерний період історії європейської культури сформувалося кілька підходів до пояснення природи людини з огляду на акцентуацію її провідних і запитуваних спроможностей. Зокрема, інтенсивна індустріалізація посприяла приверненню уваги до тілесної природи людини, її виробничих спроможностей на протигагу попередньо акцентуованих раціональності та духовності. З одного боку, вагомим був медико-анатомічний погляд на людське тіло як на функціональну машину-організм. З іншого боку, мистецтво, зокрема література, напрацьовує власний секулярний словник для опису чуттєвих проявів людської природи, котрі не обмежуються лише витривалістю, виробничою придатністю, а і включають ірраціональні аспекти самооприявлення людини, наприклад у приватному житті. Саме з цього другого наративу розвивається потужний новочасовий дискурс сексуальності. Остання є проявом не стільки природних властивостей людського тіла, як суспільних комунікативних практик та способів говорити про інтимність. Сексуальність – сконструйоване колективне уявлення про інтимність, що окреслюється поняттями задоволення, бажання, прагнення. Дискурс сексуальності зруйнував непроникні раніше межі між приватним та публічним, що призвело до еротизації суспільних практик, зокрема практик речового та сервісного споживання для набуття, присвоєння характеристик привабливості, згенерованих ззовні. Отже, тіло медикалізується, естетизується, вимагаючи все більше як фізичних, так і психологічних ресурсів. Асексуальне тіло робітника вимагало зовнішнього контролю та примусу, сексуалізоване тіло гедоніста – суспільно-комунікативного спонукання та самодисципліни.

Ключові слова: тілесність, медикалізація тіла, дисциплінарний контроль, еротизація культурних практик, публічність, приватність.

Osadcha Larysa,
*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Philosophy of Anthropology,
Philosophy of Culture and Cultural Studies
Dragomanov Ukrainian State University
orcid.org/0000-0003-0797-2788
l.v.osadcha@udu.edu.ua*

BODY AS AN OBJECT OF DISCIPLINE AND CONSUMERIZATION IN THE MODERN ERA

Stages of physicality discourse forming in European modern culture are analyzed in the article. The purpose of the study is to outline the relationship between medical-anatomical, power-disciplinary, and economic-consumer contexts of the public display of private manifestations of the human body. In the modern period of the history of European culture, several approaches to the explanation of human nature were formed. They differed by focusing on various abilities of the body. In particular, intensive industrialization contributed to drawing attention

to manifestations of the physical nature of the body, and its production capabilities, as opposed to rationality and spirituality which were emphasized in previous centuries. On the one hand, the medical-anatomical view of the body as a functional organism was important. On the other hand, art, especially literature, develops its secular vocabulary to express sensory manifestations of human nature, that are not limited only by perseverance and manufacturing suitability, but also include irrational aspects of a person's self-expression, for instance in private life. It's from this second narrative the powerful modern discourse of sexuality unfolded. It wasn't interpreted as a trait of the human body's nature but as a social practice formed by public communication on intimacy. Sexuality is a socially constructed concept of intimacy, that is expressed through such notions as pleasure, desire, and craving. The discourse of sexuality destroyed previously unpenetrable measures between private and public spheres of life. It provoked feather erotization of social communication practices, for instance, advertising of goods and services that promised to endow a person with attractive features from the outside. That's why the body started to be influenced by medicalization, aestheticization by cosmetology, fitness, intensive sports, etc. that required more and more financial, physical, and psychological resources. In contrast to the asexual proletarian body that was under the influence of outer observation and control, the sexual, hedonistic body formed in modern times is shaped by seductive ideals generated by social communication tools and inner self-discipline.

Key words: physicality, body medicalization, disciplinary control, cultural practices erotization, publicness, privateness.

Постановка проблеми. На зорі модерної епохи сформувався багатовекторний дискурс тілесності. На фоні індустріалізації помножилася й кількість іпостасей людини: вона – виробник речей, їх споживач, вона генерує, зберігає, передає, спростовує знання, відтворює людський рід, а ще починає усвідомлювати необхідність приватного, інтимного життя та задоволення, яке воно уможлиблює. Управління всіма цими іпостасями людського ресурсу зводилося до управління тілами – їх медикалізації, виховного дисциплінування, розважання тощо. Однак сферою, що весь час вислизала з-під владного контролю, була приватна інтимність, сексуальність. В епоху індустріалізму вона означається поняттям «сексуальні відносини» подібно до поняття виробничих відносин К. Маркса. Будь-які відносини потребують упорядкування, контролю, підтримки та відтворення. Навколо виробничих відносин виникає «машина соціального управління», навколо приватно-інтимних – «машина бажання». Обидві вони таять у собі потенціал бунту, непокори, аномії, тому підлягають технікам оприявлення, видимості, контролю за формами їх прийнятного відтворення. Отже, сфера публічного тісно пов'язана зі сферою приватного. Для контролю товарного перевиробництва виникають нові техніки стимулювання споживання. Для контролю надлишку семіозису бажання модерна сексуальність втілюється у множину сучасних візуальних форм та культурних практик. Отже, в епоху Нового часу виникає множина дискурсів тілесності, а тіло розглядається крізь призму потенціалу здоров'я, працездатності,

фертильності, споживання, модної деконструкції, косметологічної трансформації, в перспективі генної мутації, віртуалізації тощо. Спільним знаменником усіх цих проявів тілесності є така базова здатність тіла, як генерування бажання. Витікаючи з внутрішньої людської природи, воно може стимулюватися й контролюватися зовнішніми подразниками, тому в модерну епоху дискурси влади та тілесності (сексуальності – за М. Фуко, еротизму – за Ж. Батаєм) були тісно пов'язані. Для з'ясування характеру цього зв'язку варто здійснити генеалогічний аналіз форм публічного резонування про інтимно-приватне. Таким чином, дискурси тілесності, що формують способи культурно-смыслового означення тіла, виступають інструментом політичного управління та економічного споживчого стимулювання.

Актуальність означеної теми. Тіло – це об'єкт безперервного знаково-інтерпретативного кодування. Воно очевидне за своєю матеріальною даністю та присутністю, однак кожна епоха, кожен мистецький жанр чи ідеологія трактують його по-різному. Так, в епоху Середньовіччя тіло сприймалося то як вмістилище й причина людської гріховності, то як храм душі. У часи Відродження крізь нього пробивалася естетика божого творіння, деміургічна драма величі й страждання. В епоху Нового часу ставлення до тіла стає питанням класової ідентичності та самосвідомості. Населення мало зростати й відтворюватися, тому висвітленню, дослідженню й обговоренню підлягали раніше замовчувані питання сексуальності та інтимності. Вони трансливалися словником

медикалізації та анатомічної відстороненості. Водночас літературний дискурс творив свій паралельний сентиментально-чуттєвий дискурс тілесності. Це остаточно легітимувало питання зовнішньої естетичної привабливості людини як невід'ємної складової її соціальної самосвідомості. Мінливий естетичний стандарт тілесності перетворився на чутливий інструмент маніпуляції смаками, уявленнями, ціннісними настановами громадян. Дискурс тілесності перетворив зовнішній локус контролю на внутрішній, примус на самодисципліну. Діахронний аналіз дискурсу тілесності сприятиме глибшому розумінню етичних вимірів приватності.

Методологічна база статті. Для розкриття різних аспектів дослідження було застосовано методи текстологічного аналізу, інтерпретації, синтезу. Здійснено контекстологічний аналіз з метою прояснення зв'язку художніх особливостей згадуваних творів літератури й архітектури зі світоглядними настановами історичних епох, коли вони були створені. Феноменологічна редукція була здійснена для нівеляції природної настанови сприйняття побутових культурних практик та формування сутнісного погляду на предмет дослідження. Проаналізовано зв'язок між структурами знання та габітусами діяльності соціальних інститутів.

Останні дослідження та публікації. Актуальний соціокультурний дискурс щодо проблеми тіла та тілесності засвідчує збереження значного інтересу до теми. Однак із загальнотероретичних, соціально-філософських її аспектів дослідницький фокус значною мірою змістився в напрямку прикладних аспектів. Ідеться про образ тіла та ідентичність, зовнішність та формування самооцінки серед старшої молоді, кібертілесність і суб'єктивне благополуччя людини. Так, у статті Фредріка Вестерланда «Викриття: сором та оголеність» (2022) ідеться про те, що тіло є медіатором між соціальним та особистісним вимірами, тому формування власного тілесного образу відбувається через присвоєння йому соціальної проєкції, тобто того, як інші бачать та оцінюють тіло особи. На стику цих двох вимірів – інтернального та екстернального – виникає емоція сорому. Отже, сором та тілесність пов'язані каузально. Емансипація полягає не у тому, щоб позбутися бентежності, яку викликає оголеність, а в тому,

щоб мати множинні габітуси сприйняття тіла, конгруентні різним комунікативним ситуаціям. У дослідженні Ніни Палмероні «Інтерналізація ідеалів зовнішності юнаками і дівчатами-підлітками: вплив на формування ідентичності» (2021) стверджується, що інтерналізація соціокультурних ідеалів зовнішності є важливим чинником формування ідентичності та позитивної самооцінки як для дівчат, так і для юнаків, тому дискурс тілесності лишається вагомим інструментом формування життєвих візій та амбіцій особистості. Про те, що репресивний вплив ідеалів краси, сформованих і трансльованих медіа, посилюється відповідно до інтенсифікації мережевої комунікації, йдеться у статті «Соціокультурні настанови молоді щодо зовнішності, самооцінки та симптомів дизморфних розладів» (2019). Постструктуралістська методологія виявлення політичних контекстів дисциплінування тіла застосована у роботі Єви Кіт Ва Мен «Тіло в китайській культурі: філософія, естетика, політика» (2016). Дещо відмінним є аналітичний фокус українських дослідників, котрі розглядають феномен тілесності не лише в соціально-психологічному напрямку, але й у контексті естетизації тіла засобами зображального та екранного мистецтва, його кіберреабілітації та гуманізації, що зумовлюється реаліями воєнного сьогодення. У цьому контексті вартими уваги є праці О. Онищук «Тілесна ідентичність у фокусі біотехнологічних вдосконалень» (2022), І. Скорик «Семантика наготи в модній фотографії ХХ століття» (2023), Г.П. Чміль, Н.С. Корабльової «Тіло як реальність у знаковій системі екранної культури та сексуальність як її ідеологія» (2020).

Мета дослідження полягає у відстеженні генеалогії культурних практик дисциплінування тіла під впливом трансформації владних дискурсів у новочасову епоху.

Виклад основного матеріалу. Першим підходом до організації контролю над тілом людини в епоху розгортання індустріалізації була його медикалізація. Виробник-пролетар повинен був лишатися працездатним, бадьорим, забезпечувати репродукування людського ресурсу. З огляду на це лікарі стали універсальними експертами соціальної галузі: вони не лише діагностували, лікували, створювали ліки, формували рекомендації догляду за дітьми,

а й визначали карантинні заходи, стандарти гігієни, норми архітектурного будівництва, вентиляційних, каналізаційних комунікацій. Лікарі були універсальними соціальними менеджерами XVIII–XIX століть. Вони відстежували кількісні показники народжуваності, смертності, тривалості життя, стану захворюваності, режиму харчування тощо – всього того, що зумовлює економічну динаміку й господарчу прогнозованість. Отже, у центрі дискурсу медикалізації опиняються питання інтимного характеру, бо потрібно аналізувати народжуваність, вік укладання шлюбу, передчасність та частоту статевих контактів, завершення репродуктивного віку, старіння тощо. Соціальне благополуччя – це не лише моральність, покірність, патріотизм громадян, а й організація сім'ї, безпечність та «правильність» статевого життя.

Дитинство пильнується й відгороджується від дорослої інтимності. Воно має лишатися наївним та невинним. Однак з XVIII століття дорослі дивляться на дітей та підлітків крізь призму невиявленої сексуальності, ювенальну сферу буквально оповиває замовчування про еротизм та інтимність. «Всі ті, хто має хоча б якусь владу, постійно перебувають у стані пильнування, що підтримується всілякими заходами, пересторогами, грою покарання та відповідальності. Простір класів, форма столів, облаштування галявин для відпочинку, планування спалень (з перегородками чи без, із занавісками чи без них) сприяє нагляду за відходом до сну – все це має на меті контроль за дитячою сексуальністю» (Foucault, 1990, P. 29).

Однак завдяки все ширшому долученню дітей до початкової освіти (в Англії із XVII ст., в Австрії, Франції з кінця XVIII ст.), завдяки набуттю ними навичок читання, а отже, й доступу до дорослої літератури замовчувані питання втрачали в їх очах ореол таємниці. Для контролю над процесом статевого виховання дітей формується спрощена, «згладжена», моралізаторська оповідь про секс. Вона максимально анатомічна, де людські органи функціонують подібно до деталей фабричних машин – універсальних, неживих. Так сформувався медичний словник опису репродуктивних процесів організму.

Хоча терапевтичний та діагностичний нагляд за тілом посилювався, все ж воно не стало наскрізь підконтрольним та прозорим, бо, крім

трудового потенціалу, здатності демографічно відтворюватися, воно було здатне відчувати задоволення. І це була та непрозора лакуна, куди тривалий час не допускався мікровладний нагляд. Тому водночас із медико-анатомічним розгортався еротично-чуттєвий художній дискурс, що формувався засобами спершу словесної, а згодом і візуальної творчості. Якщо перший говорить про секс як про фізіологічну функцію, то другий наполягає на його здатності продукувати неконтрольоване задоволення. Це смислове протистояння призвело до справжнього вибуху громадського інтересу до цієї теми.

Для порівняння: у часи Середньовіччя розмови про інтимне були «галузевими» й чітко локалізованими: про секс говорили прямою, простонародною, грубуватою мовою або ж пошепки зізнавалися священникові у відповідних вчинках під час сповіді.

Натомість у модерну епоху інтимність перетворилася на питання всезагального громадського інтересу, але терміни, поняття для опису цього явища втратили свою безпосередність та прямоту. Слово «секс» стало вульгарним і непристойним, натомість почали говорити про бажання, пристрасть, хіть, задоволення. Виникають цілі риторичні кодекси натяку й метафори, які, однак, не відволікали, а ще більше розпалювали інтерес до теми приватності.

Якщо тематичні нюанси інтимного говоріння розросталися й множились, то все ж контролю підпадали процедури промовляння: де й коли можна згадувати про інтимні теми, а де ніколи не варто, між якими комунікантами, які соціальні відносини їх мають пов'язувати. Було окреслено межі стриманості, наприклад, між батьками й дітьми, наставниками й учнями, господарями й челяддю тощо.

Стиль літературного висвітлення інтимної теми в модерні часи прямо пов'язаний із християнською релігійною праксеологією – традицією сповідальних зізнань. Після реформаційних рухів XVI століття питання віри, благочестя ставали все більш особистісними й вимагали від вірян прискіпливого самоаналізу. Це відобразилося й на католицьких та православних сповідальних правилах, де вже йшлося не просто про порушення базових десяти заповідей, а під пильне око церковного наставництва потрапляли швидкоплинні

фантазії, несподівані алюзії й неконтрольовані сновидіння. «<...> раніше (у Середньовіччі) священник цікавився лише вчинками вірянина, то, починаючи з часів Реформації «дискурс сексуальності» набув нової форми, священник цікавився не тільки справами й вчинками, але й гріховними думками, помислами, тим самим допомагаючи сформуванню уявлення про сексуальність і сприяючи розвитку інтроспекції — здатності суб'єкта до спостереження за змістом і актами власної свідомості, тим самим формуючи апарат самосвідомості й самоконтролю людини, сприяючи її суб'єктивації, сприяючи випрацюванню особою здатності контролювати власну сексуальність» (Чміль, 2020, С. 31).

У модерні часи зізнання як спосіб говоріння про інтимне підхопила література. Публіка зачитувалася мемуарами злочинців, гульвіс, розпусників. Так, невідомий автор одинадцятитомника «Моє таємне життя» подав свою біографію як нескінченну низку еротичних досвідів, описаних методично і детально. Явищами того ж кореня є будуарна філософія Маркіза де Сада, романи й новели Леопольда фон Захера-Мазоха, твори Гюстава Флобера.

Сексуальність є феноменом епохи Нового часу. Вона була сконструйована завдяки публічному й розкутому говорінню про інтимність. З цього приводу Мішель Фуко стверджував, що сексуальність є не природною властивістю людського тіла, а витвором суспільного резонування, що втілюється у габітусах політичного контролю та культурних практик.

Секс як дія в домодерні часи лишався справою приватною – сімейною, демографічною, звичаєво-правовою. Натомість сексуальність стосувалася не індивідів, вона поставала як колективне уявлення про «правильне» й палке бажання, про те, як воно задовольняється, що його викликає. Наприклад, автор вже згаданого твору «Моє таємне життя» мимохіть зазначає на сторінках, що йому часом буває незручно описувати деталі своїх інтимних пригод, але ж потім він виправдовується, що тисячам людей знайомі його переживання. Новаторство тут полягає в тому, щоб говорити про приватне публічно, чим нищиться ця приватність. Сексуальний досвід стає універсальним, превентивним (про нього знають раніше, ніж починають практикувати), а отже, відчуженим і нез'ясованим.

Сексуальність конструюється шляхом обговорювання. Її суть не в ній самій, а в тому, що громадськість вважатиме нормальним, прийнятним, бажаним та красивим. Якраз дискурсивна, тобто зосереджена на публічному мовленні, природа сексуальності робить її динамічним концептом.

Маркери сексуальності творяться відсторонено від живих процесів у реальних тілах. Вони, щоб стати бажаними, повинні підігнати себе під актуальні критерії сексуальності. І тим палкішим буде напруження, чим недосяжнішими виявляться ці критерії. Дискурс сексуальності обіцяє більше, аніж реальне тіло здатне давати чи відчувати, тому цей дискурс невпинно тримає людину в полоні, бо те, що він продукує, – це зосередженість на обіцянці, на ідеалі, а не на реальних життєвих практиках.

На думку американської дослідниці Джоан Ентвісл, привласнення тіла біологічними науками спричинило до викривлення цілісного сприйняття людини. Суспільними науками вона занадто раціоналізувалася, зводячись лише до поміркованості. Однак природне тіло – це лише матеріальна форма, що має величезний потенціал смислового конструювання. Кожна епоха трактує, демонструє та використовує тіло по-своєму, завдяки чому й виникає концепт динамічної культурно зумовленої тілесності, а не статичного медико-анатомічного тіла. «Фізіологічні властивості тіла – лише відправна точка для культури, яка перекладає їх мовою значущих символів... Це означає, що тіло – це вузько обмежений медіум експресії, доки воно не опосередковується засобами культури та не починає виражати соціальний тиск, який на нього спрямовується» (Entvisle, 2015).

Саме тому влада постмодерної доби не бореться із сексуальністю, не схвалює замовчування та повернення до цнотливих старих часів. Вона, навпаки, стимулює інтерес до все пікантніших розмов та процесів. Завдяки дискурсу сексуальності людина себе дисциплінує й полонить, тому відпадає потреба в масштабних та коштовних дисциплінарних інституціях.

Якщо ранньомодерне суспільство існувало в режимі «політика – дисципліна», то постмодерне трансформувалося в систему «риннок – самодисципліна».

Словник та візуальний ряд сучасної реклами є наскрізь еротизованим. «Реклама – це машина,

що перекодує речі в знаки, зтягаючи будь-яку субстанцію у свої тенета, підбираючи для неї відповідний візуальний код» (Скорик, 2023, с. 130). Обіцяні дискурсом сексуальності задоволення мають компенсувати низку прихованих потреб – у визнанні, схваленні, домінуванні, порозумінні тощо. Тобто для вирішення внутрішніх духовних, культурних, соціальних потреб, що мають моральний та етичний характер, пропонуються засоби зовнішньої тілесної естетизації.

Французький філософ Жан Бодріяр у роботі «Символічний обмін та смерть» простежує сексуальну трансгресію людського тіла у пізньомодерні часи. Доки тіло було мовчазно-функціональним, воно сприймалося як принципово несамодостатнє, дуальне, справжнє лише у взаємодії з іншими, зокрема під час роботи, спорту, війни, спілкування. Однак зараз ми маємо не тіло як факт, а тілесність як сукупність дискурсивних маркерів. Так само сексуальність – це не про секс, а про його звабливу вірогідність, про триваючу обіцянку, яка насправді мовчить про відсутність обіцяної цінності під фантазійними покривами тілесності.

Маркетингова сексуалізація всіх практик нашого життя призвела до появи нарцисичного, самозамкнутого тіла. Сексуальне тіло остаточно знецінило секс. За словами Жана Бодріяра, воно стало капіталом та інвестицією: «Таким чином, модою та рекламою створюється мапа аутоеротичної Країни Ніжності й визначається порядок її дослідження: ви відповідаєте за своє тіло й маєте вигідно ним скористатися, ви маєте його інвестувати – не для насолоди, а відображеними й опосередкованими в масових моделях знаками відповідно до критеріїв престижу тощо. Такий неонарцисизм пов'язаний з маніпулюванням тілом як цінністю» (Baudrillard, 1976).

Сексуалізована тілесність одинока, їй не потрібен ніхто інший для свого самозасвідчення. Цю самовдоволену сексуальність найточніше виражає стриптиз – найоригінальніший витвір сучасної Західної цивілізації, на думку Жана Бодріяра. Стриптиз є аутоеротичним прославленням людиною, переважно жінкою, своєї тілесності. Вона жадана іншими, але їй ніхто не потрібен. Своїми жестами вона створює ілюзію присутності когось іншого поряд, її жести видаються чітко адресованими порожньому місцю,

тому вони створюють не ситуацію взаємності, а нарцисичний міраж.

Хоча дискурси тілесності й екстремальної сексуальності обіцяють своїм послідовникам назавжди здолати екзистенційну самотність, завдяки крадіжці уваги, сердець та пристрасності інших на виході маємо спантеличеного нарциса, який вкладає ще більше сил у біг замкнутим колом. У гаслі «Стань бажаним і ти вже ніколи не знатимеш самотності, беззахисності й вразливості» зашифровано таке послання: «Бажані насолоджуються такою їжею, такою косметикою, їздять на ось таких автомобілях шляхами ось таких країн». Бажаність нібито дає владу. Але для цього потрібно випромінювати ілюзію доступної недоступності, бо відповіді комусь взаємністю означає засвідчити свою приналежність, а отже, втратити увагу всіх решти. Єдиний вихід – обрати самотність, хоча саме щоб позбутися її, був організований цей атракціон еротизму й сексуальності.

За спостереженням сучасного шотландського письменника й публічного інтелектуала Евана Моррісона, одинока людина є ідеальним споживачем для ринку, що увійшов у стадію перевиробництва. В середині ХХ століття лишатися самотнім, не створювати сім'ю, не вкорінюватися на певній території, у виробничій галузі, трудовому колективі тощо сприймалося як бунт і нонконформізм. Однак нині це чинник стимулювання консьюмеризму та збагачення структури побутових витрат.

Відповідно до результатів досліджень, проведених науковцями з Мічиганського університету, одинаки споживають на 38% більше харчів, на 42% більше пакувального матеріалу, на 55% більше електроенергії та на 61% більше газу на людину, ніж родина з чотирьох осіб. «Розлучення стимулює зростання ринку: одна сім'я, яка розпалася, означає, що тепер будуть потрібні два будинки, два автомобілі, дві пральні машинки, два телевізори. Дні повної родини як ідеальної споживчої одиниці спливли» (Morrison, 2012).

Новочасова ідеологія тілесності як інтимності спершу мала політичні дисциплінарні переваги, згодом же її почала експлуатувати економічна логіка ринкового перевиробництва, потенційним споживчим ресурсом якої є одинаки, що сповідують цінності індивідуалістичної свободи та гедоністичного споживання.

Консьюмеризм зумовлює нашу самотність, тому й сама самотність подається як дещо сексуальне.

Висновок. Якщо дисциплінарна влада через освітні, наглядаючі й караючі інституції контролювала тіла для формування ідеального й політично вигідного громадянина, то дискурсивна влада діє через знання й переконання, аби сексуалізований і самодисциплінований індивід став ідеальним споживачем. Дискурсивна політика, тобто та, яка продукується в мовленні про тілесність, толерантність, сексуальність, не формується в інституціях

влади. Це аутопоетичний, самозамкнений процес, що розвивається в мовленні. Соціальне тіло ефективно контролювала дисциплінарна влада. Дискурсивна ж влада вже нічого не санкціонує, її легітимність залежить від того, чи встигає вона за суспільним дискурсом і де в ньому вона розташовується, тобто що і в якому контексті про владні інституції говорять. З огляду на це, прагнучи контролювати дискурсивну владу сексуальності, політики самі прагнуть стати сексуальними. А це різні речі, бо замість домінування вони самі упокорюються.

Список використаних джерел:

1. Онищук, О. (2022). *Тілесна ідентичність у фокусі біотехнологічних вдосконалень*. Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії». Вип. 43. С. 139–144.
2. Скорик, І. Г. (2023). *Семантика наготи в модній фотографії кінця XX – першої чверті XXI століття*. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. № 1. С. 127–131. URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4839/Visnyk_1_2023-127-131.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
3. Чміль, Г. П., Корабльова, Н. С. (2020). *Тіло як реальність у знаковій системі екранної культури та сексуальність як її ідеологія*. Культурологічна думка. № 17. С. 19–44. URL: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD17_Chmil_Korablova.pdf.
4. Baudrillard, J. (1976). *The Body, or The Mass Grave of Signs*. Symbolic Exchange and Death. SAGE Publications Ltd. URL: <https://sk.sagepub.com/books/symbolic-exchange-and-death-revised-edition>.
5. Entwistle, J. (2015). *The fashioned body: Fashion, dress and modern social theory*. Cambridge. Polity Press. 272 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=4Yj0BgAAQBAJ&pg=PT1&hl=uk&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f.
6. Foucault, Michel. (1990). *The History of Sexuality*. Translated by Robert Hurly. New York. Vintage Books. 167 p.
7. Kit Wah Man Eva. (2016). *Bodies in China: Philosophy, Aesthetic, and Politics*. Hong Kong. The Chinese University Press. 254 p.
8. Morrison, Ewan. (2012). *What I'm thinking about ... why capitalism wants us to stay single*. The Guardian, 11 Aug 2012. URL: <https://www.theguardian.com/books/booksblog/2012/aug/11/ewan-morrison-capitalism-single>.
9. Palmeroni Nina, Claes Laurence, Verschueren Margaux, Raeman Leni, Luyckx Koen. (2021). *Internalization of Appearance Ideals and Appearance Comparison among Adolescent Boys and Girls: The Role of Identity Formation*. Identity. An International Journal of Theory and Research. Volum 21. Issue 3. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15283488.2021.1930542?needAccess=true>.
10. Westerlund, Fredrik. (2022). *Exposed: On Shame and Nakedness*. The Journal of Ethics. 51(4). P. 1–29. URL: <https://philarchive.org/archive/WESEOS>.

References:

1. Onyshchuk, Oksana. (2022). *Tilesna identychnist u fokusi biotekhnolohichnykh vdoskonalen. [Bodily identity in focus of biotechnological improvements]*. Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriiia filosofsko-politolohichni studii. Vyp. 43. S. 139–144. [in Ukrainian].
2. Skoryk, I. H. (2023). *Semantyka nahoty v modnii fotohrafii kintsia XX – pershoi chverti XXI stolittia. [Semantics of Nudity in Fashion Photography of 20th Century]*. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. № 1. S. 127–131. Retrieved from: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4839/Visnyk_1_2023-127-131.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
3. Chmil, H., Nadiia Korablova N. (2020). *Tilo yak realnist u znakovii systemi ekrannoi kultury ta seksualnist yak yii ideolohiia. [The body as a reality in the sign system of screen culture and sexuality as its ideology]*. Kulturolohichna dumka. № 17. S. 19–44. Retrieved from https://www.culturology.academy/wpcontent/uploads/KD17_Chmil_Korablova.pdf [in Ukrainian].
4. Baudrillard Jean. (1976). *The Body, or The Mass Grave of Signs. Symbolic Exchange and Death*. SAGE Publications Ltd. Retrieved from: <https://sk.sagepub.com/books/symbolic-exchange-and-death-revised-edition>.

5. Entwistle, J. (2015). *The fashioned body: Fashion, dress and modern social theory*. Cambridge. Polity Press. 272 p. Retrieved from: https://books.google.com.ua/books?id=4Yj0BgAAQBAJ&pg=PT1&hl=uk&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f.
6. Foucault, Michel. (1990). *The History of Sexuality*. Translated by Robert Hurly. New York. Vintage Books. 167 p.
7. Kit Wah Man Eva. (2016). *Bodies in China: Philosophy, Aesthetic, and Politics*. Hong Kong. The Chinese University Press. 254 p.
8. Morrison, Ewan. (2012). *What I'm thinking about ... why capitalism wants us to stay single*. The Guardian, 11 Aug 2012; Retrieved from: <https://www.theguardian.com/books/booksblog/2012/aug/11/ewan-morrison-capitalism-single>.
9. Palmeroni Nina, Claes Laurence, Verschuere Margaux, Raeman Leni, Luyckx Koen. (2021). *Internalization of Appearance Ideals and Appearance Comparison among Adolescent Boys and Girls: The Role of Identity Formation*. *Identity. An International Journal of Theory and Research*. Volum 21. Issue 3. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15283488.2021.1930542?needAccess=true>.
10. Westerlund, Fredrik. (2022). *Exposed: On Shame and Nakedness*. *The Journal of Ethics*. 51(4). P. 1–29. Retrieved from: <https://philarchive.org/archive/WESEOS>.